

bezni in smrti, o njih medsebojnih odnosih. To je neka vsebinska plat, ki ji je za izhodišče človek, ves in sam, s svojo notranjo zavestjo neke nadnaravnosti. V Piji pa gledam drugo stran skupnega prizadevanja; plesalka, ki je klasično baletno obliko izražanja kultivirala do najvišje zmožljive forme in znala in zmogla poudariti pomen in vrednost pri skupnem delu dveh individualnih umetniških natur. Skoraj si upam trditi, da zastopa Mlakar v svojem delu pomen vsebine, ona princip oblike. On pleše iz misli o veličini, preprostosti, lepoti in grozi življenja, ona iz primarnega priznavanja življenja, iz ljubezni do njega, kakršno koli je iz fanatičnega navdušenja nad lastno ustvarjeno lepo kretnjo, linijo. On je pri plesu ves trden in resen, ona vsa nasmejana, razžarjena v ekstazi, v katero jo je potegnili ritmično plesno gibanje. Harmonična sinteza teh dveh elementov nam je vedno porok za kvaliteto njunih plesnih stvaritev.

Kdor je videl njun prvi plesni večer, ves čist, približujoč se pojmu absolutnega plesa, z nezlomljivo ritmično podstavo, je moral pri „Loku“ vendarle priznati korak v stran, na račun imena „baletni večer“, ne kar se tiče formalne izvedbe, ki je bila na višku, pač pa resnega poudarka na miselni teži, iz katere se je „Lok“ vzpel. Mislim, da je treba tako razumeti Pinovo izjavo v Gledališkem listu št. 9: „Nama je bil pred očmi en večer, ena stvaritev, ki naj bi bila ne previsoka, ne preplitva, temveč jasna, rodovitna, osrečujoča, prepričljiva, da, poljudna.“ — Prav gotovo bi se ob besedi „poljudna“ lahko razvila velika polemika o poljudnosti n. pr. v umetnosti ali znanosti. Pa mogoče tega izraza v tem primeru ne moremo vzeti prestrogo.

Mlakarja sta s svojimi nastopi v Ljubljani prav gotovo dala publiki kriterij za ocenjevanje plesnih vprizoritev na našem odru. Praksa tega sicer ni potrdila, kajti ista publika, ki je ploskala njima, je z zadovoljstvom sprejela tudi prireditve Delakove in njene skupine, ki jih je odlikovala formalna neizdelanost, pomanjkanje strokovnega znanja, hudo stremljenje po zunanjih efekti in po priznanju publike, na prvi pogled vidna cenenost njenih koreografskih zamisli. Kritika, ki je hvalila vredno, je z istimi besedami hvalisala nevredno.

Nedvomno so pogoji za rast slovenske dejavnosti na področju plesne umetnosti zelo pičli in skupini, ki si bo zastavila nalogo, kultivirati naše folklorne plesne usedline, črpati iz njih nove pobude za plesne stvaritve, ne bo prihranjenih mnogo razočaranj. Amaterstvo in plesna umetnost sta si najhujša, utemeljena nasprotnika. Šola Mete Vidmarjeve, plesalke, ki dela že dobro desetletje v Ljubljani, nam je položila temeljni kamen za delo. S produkcijami svoje šole, ki se odlikujejo s poudarkom na melodioznosti plesne linije, z vztrajnim delom za obvladanje plesnega instrumenta — plesalkiniga telesa in z zvestobo do stvari, brez ozira na priznanje ali odklonitev publike. Z delom bo rastel tudi poudarek na ritmičnem elementu, ki je bil pri zadnji reprodukciji še slaboten; temu pa je iskati vzroka v svojstvenosti slovenskega izraza pri narodni pesmi kot plesu.

K. V.

Kronika

Boj za pravno varnost

Kot je znano, ima francoska vlada že od lanskega leta izredna pooblastila, da izdaja zakonske naredbe in takó izvršuje vso zakonodajno oblast. Spričo vojnega stanja je razumljivo, da je velik del teh zakonskih naredb posvečen omejitvam političnih svoboščin. Vsi izjemni ukrepi pa se opravičujejo z razlogi narodne obrambe. Toda tudi krog, ki so zvesti vladi in v načelu odobravajo nujnost nekaterih omejitev v političnem življenju kot sploh sedanjo politično smer vlade, so čedalje manj zadovoljni s posameznimi zakonskimi naredbami, ki izhajajo. Vladi očitajo, da ravna samovoljno, da prezira temeljna načela pravne države in da vlada v nasprotju z ideologijo republike, ki je

izšla iz revolucije in proglasila človeške in državljanske pravice za nedotakljiv temelj državnega življenja. Tudi če se postavijo posamezne skupine izven zakona z utemeljitvijo, da so narodu in republiki škodljive, vendar je treba v vsakem primeru brezpogojno spoštovati pravna načela, ki dajejo državljanom poročstvo pravne varnosti in onemogočajo samovoljo vladnih organov. Le-ti utegnejo pod pretvezo koristi narodne obrambe brez nadzorstva izvajati nedovoljen pritisk in nasilje ter s tem v resnici škoditi koristim naroda in republike.

Takó beremo v nekaterih listih pozive na vlado, da se preneha z začeto prakso in odpravijo nekatere zakonske naredbe. Predsednik Lige za človeške pravice profesor Victor Basch naslavlja na predsednika vlade že tretje odprto pismo pod naslovom „Ali smo še v demokraciji?“. V pismu ugotavlja, da zaradi pooblastil, ki jih ima vlada, ni več parlamenta, zaradi cenzure ni več javnega mnenja, zaradi odložitve volitev ni več splošnega glasovanja, zaradi vojaških sodišč ni več rednega sodstva. Vendar nobena zatrevana nujnost državne obrambe ne dovoljuje takih posegov v demokratske ustanove, za katere je treba najti načina, da njihovo bistvo tudi v vojnem času ne bo prizadeto in da se demokracija ne samó v besedah, temveč tudi dejansko loči od totalne vlade. Victor Basch poudarja, da je rešitev v pojmovanju in izvajanju zakona v smislu izjave o človeških in državljanskih pravicah kot predpisa, izhajajočega iz občne volje in zavesti ljudstva ter obveznega za vse državljane. Navzlic politični in ideološki smeri, ki jo je francoska vlada sprejela in ki jo je tudi po mnenju Victorja Bascha treba braniti, vendar ni dopustno grešiti proti tradicionalnim zakonom svobode.

Socialistični poslanec Marius Moutet graja postopek pri razveljavljenju komunističnih poslanskih mandatov. Enako kot Liga za človeške pravice je zahteval za osumljene poslance zakoniti sodni postopek in šele v primeru obsodbe bi jim smel parlament odvzeti poslanske mandate. To stališče utemeljuje Marius Moutet s pravnega in političnega vidika. Po pravnih načelih ne sme biti nihče obsojen brez predpisanega sodnega postopka in ne da bi imel možnost zagovora in obrambe. Kot najvišje politično načelo pa velja suverenost naroda in Marius Moutet odklanja zakone, ki ne upoštevajo narodne suverenosti in iz nje izhajajočih svoboščin. Poslovanje republikanske demokratske vlade ni nezdružljivo z vojnim stanjem. Poročstvo pravice ni v dozdevnosti zločina, temveč v sodbi, ki jo izda sodišče po presoji dejstev. Tudi v vojni ostane narod suveren in čim večja je nevarnost, tem bolj ima narod pravico, da se sliši njegov glas, da sam odloča o svoji usodi in da nadzira delo svoje vlade. Pravica mora biti enaka za vse in Marius Moutet protestira proti temu, da se ni izvedel v zadnjem primeru proti osumljenim poslancem enak postopek kot proti članom prevratne organizacije C. S. A. R., proti katerim je pred dvema letoma čisto pravilno bila uvedena sodna preiskava zaradi pripravljanja oboroženega prevrata s pomočjo Nemčije. Šele po pravnomočni sodbi bi smel parlament razpravljati o odvzemu mandatov tistim poslancem, ki bi bili obsojeni. In Marius Moutet poudarja značilnost, da se je parlamentu mudilo, da naravnost na teatralen način razveljavi komunistične poslanske mandate pred sodno preiskavo in obsodbo in sicer na predlog prav istih ljudi, katerih simpatije do protidemokratskih gibanj in do diktatorskih vlad so splošno znane. Toda zbornici se nič ne mudi, da bi začela že predlagano splošno anketo o tuji propagandi v zadnjih letih (pri tem bi utegnili biti prizadeti nekateri, ki hočejo imeti danes pomembno in odločilno besedo!).

Nad vsem francoskim tiskom se izvaja stroga cenzura. Urednika „Lumière“ Albert Bayet in Georges Gombault sicer priznavata potrebo nadzorstva nad poročili vojaškega in diplomatskega značaja, toda zahtevata odpravo politične cenzure. Kajti navzlic vojni so Francozi še vedno v demokraciji in zato mora biti izražanje mnenj svobodno. Tudi cenzura mora služiti javnemu blagru, ne pa posameznim vladnim organom. In po drugi strani je razgovor o javnih vprašanjih prav v času vojne še bolj potreben in koristen, ker je treba skladnega napora vseh, da se zmagajo težkoče vojnega stanja. Toda

ne samo, da se izvršuje cenzura pomanjkljivo in nesmotrno. Najhujše in koristim naroda najbolj škodljivo je to, da se vrši pristransko. Navodilo, naj se v tisku ne vodijo polemike in s tem ne razdvaja ljudstvo, cenzura praktično izvaja tako, da dopušča desničarskim listom, da razvijajo celo nauk „protidemokratskega nacionalizma“ in da ostro napadajo demokrate in republikance, le-tem pa je prepovedan vsak najmanjši in najzmernejši odgovor.

Vsemu se je v zadnjem času pridružila nova zakonska naredba, ki stavlja pod kazensko sankcijo tako imenovane „namerne delikte“. Kaznujejo se izjave čisto subjektivnega značaja v govorih, tisku, lepakih ali kjerkoli, ki bi ne glede na objektivni obstoj kakenga določenega dejstva in ne glede na to, ali imajo te izjave same na sebi pravni značaj dejanj, škodljivih narodni obrambi, utegnile neugodno vplivati na moralo ljudstva ali vojske ali pa biti ugodne sovražnikovim podjetjem. — Francozi smatrajo, da je to najhujši udarec zoper svobodo misli in tožijo o usodnosti dejstva, da je pojem „subjektivnega“ s to zakonsko naredbo prešel iz filozofskega v pravni jezik in omogočil vladnim izvrševalcem zakonske naredbe neomejeno samovoljno gospodstvo nad svobodo prepričanja in celo najpreprostejše subjektivne sodbe, kar je sicer ena od temeljnih človeških in državljanskih pravic. Kdaj si v gotovosti, pravijo, da ne pokažeš svojega subjektivno neugodnega mnenja in s tem kvarno vplivaš na moralo ljudstva, četudi se le zaupno potožiš znancu, da ti je zmanjkalo premoga ali da je draginja, ali pa vzdihneš, ko ti natakari v gostilni prinese neznaten košček mesa? Vlada se ni zadovoljila z zakonsko naredbo z dne 1. septembra 1939, s katero je bila že določila dejanja, ki se kaznujejo zaradi kvarnega vpliva na prebivalstvo in vojsko. Opredelitev teh kaznivih dejanj je še upoštevala v smislu pravnih načel objektivne znake, po katerih se obstoj kaznivega dejanja lahko zanesljivo določi. Tako je najvišje sodišče zadnji čas razveljavilo vrsto sodb, izrečenih v smislu te zakonske naredbe. Da si zagotovi možnost poljubnega postopka proti poljubnim ljudem, je vlada iznašla „kazniva dejanja subjektivnega značaja“.

Podobnega značaja je zakonska naredba o internaciji sumljivih oseb. V parlamentarnem zakonodajnem odboru je več poslancev (tudi predsednik odbora Albert Sérol in že omenjeni Marius Moutet) ostro grajalo določitev prisilnega bivališča in prisilnega dela po navadnem odloku upravnih oblastev, ki je mogoč že na podlagi nepreizkušanih ovadb, ne da bi prizadeti le-te poznali in imeli možnost obrambe. Poslanci so tudi poudarjali, da nasprotuje načelom republike, da odločajo o teh stvareh upravna oblastva brez tistih poroštov, ki jih daje sodni postopek. Za take odločbe bi bila poklicana samo sodišča, ki bi v sodnem postopku preizkusila dejstva, ki naj bi bila razlog za uporabo te zakonske naredbe. Notranji minister Albert Sarraut je po teh kritikah v imenu vlade vendarle pristal na omilitev te zakonske naredbe v toliko, da bodo imeli prizadeti možnost obrambe.

Opozorili smo na nekaj pravno-političnih vprašanj, ki se tičejo pravne varnosti francoskih državljanov in ki vznemirjajo danes kroge francoskih republikancev in demokratov. Seveda ni to vprašanje zase, temveč najožje povezano z vso politično in socialno problematiko današnje Francije. Demokratski in republikanski krogi so bili do lanske jeseni v ostri opoziciji proti vladi tako zaradi notranje kot zunanje politične smeri. Spričo dogodkov zadnjega leta so se razmerja in stališča do vlade in do posameznih skupin izpremenila. Pravi pomen, obseg in posledice tega notranjega prevrata danes sredi vojnega stanja še ne morejo biti jasni. Prav ti demokratski in republikanski krogi se danes več ali manj lovijo v novem položaju. Pri tem pa je značilno, da navzlic političnim strastem in neizprosno odločnim stališčem, ki so jih zavzeli do posameznih vprašanj, vendar niso nehali opominjati svoje vlade k brezpogojnemu spoštovanju demokratskih načel nasproti vsem brez izjeme. Tako se zdi, da tudi dogodki zadnjih mesecev niso mogli izbrisati in v jedru udušiti nekaterih globokih načelnih razlik. — tk —